

İstanbul Sanayi Odası tarafından bu yıl 45'incisi hazırlanan **TÜRKİYE'NİN İLK 500 BÜYÜK KURULUŞU** içerisinde bu yılda 2011 yılına göre değişiklik olmamış ve 487 özel, 13 de kamu sanayi kuruluşu yer almaktadır.

İSO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu çalışmasının temel amacı, Türkiye'de sanayi faaliyet kolunda yer alan kuruluşlar arasındaki en büyük kuruluşları tespit edebilmektedir. Bu nedenle de Türkiye'de yerleşik ve sanayi faaliyet kolundaki özel ve kamu kuruluşları kapsama alınmaktadır.

Üretimden Satışlara Göre En Büyükler

2012 yılı İSO 500 kapsamında üretimden satışlara göre 2005 yılına kadar kamu, bu yıldan itibaren de bir özel sektör kuruluşu olan "TÜPRAŞ-Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş." ilk sıradaki yerini 2012 yılında da korumaktadır. 2012 yılında TÜPRAŞ'ın İSO 500 toplam üretimden satışları içindeki payı 2011 yılındaki %8,5 değerinden %11,6'ya yükselmektedir. 2012 yılında İSO 500'ün ilk üç sırası değişmemiş; TÜPRAŞ'ın ardından ikinci ve üçüncü sırada yer alan kuruluşlar 2011 yılında da olduğu gibi yine "Ford Otomotiv Sanayi A.Ş." ve "Oyak-Renault Otomobil fabrikaları A.Ş." olmuştur. 2012 yılında ilk üç sırayı alan, üç özel sektör kuruluşunun İSO 500 üretimden satışlarının %15,8'ini aldığı görülmektedir. 2011 yılında ise bu oran %13,4 idi. Aşağıdaki tabloda 2012 yılı İSO 500 listesinde yer alan ilk 10 firma, bağlı oldukları oda/borsa ve üretimden satış net rakamları yer almaktadır.

Sıra		Kuruluşlar	Bağlı Bulunduğu Oda/Borsa	Üretimden Satışlar Net (TL)
2012	2011			
1	1	TÜPRAŞ-Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.	Kocaeli	40.118.028.063
2	2	Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	İstanbul	8.164.892.972
3	3	Oyak-Renault Otomobil Fabrikaları A.Ş.	İstanbul	7.529.420.343
4	6	Arçelik A.Ş.	İstanbul	7.221.822.854
5	4	EÜAŞ Elektrik Üretim A.Ş. Genel Müdürlüğü	Kamu	6.939.885.287
6	5	TOFAŞ Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	İstanbul	5.611.895.875
7	8	İskenderun Demir ve Çelik A.Ş.	İskenderun	5.399.769.455
8	7	Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş.	Ereğli/Kdz	5.107.059.385
9	9	İçdaş Çelik Enerji Tersane ve Ulaşım Sanayi A.Ş.	İstanbul	4.921.735.222
10	10	Aygaz A.Ş.	İstanbul	4.689.703.272

2012 yılı İSO 500 çalışmasında on birinci sırada “PETKİM Petrokimya Holding A.Ş.” yer alırken, bu kuruluşu on ikinci sırada “Çolakoğlu Metalurji A.Ş.”, on üçüncü sırada “Mercedes-Benz T.A.Ş.”, on dördüncü sırada “Vestel Elektronik San. ve Tic. A.Ş.” ve onbeşinci sırada da bir kamu kuruluşu olan “Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu” yer almaktadır. 2010 ve 2011 yıllarında ilk on beş kuruluş arasında sadece bir kamu kuruluşu yer alırken, 2012 yılında kamu kuruluşu sayısı ikiye yükselmektedir.

Yaratılan Katma Değerde En Büyükler

2010 ve 2011 yıllarında olduğu gibi 2012 yılında da üretimden satışların yanı sıra, üretici fiyatlarla yaratılan brüt katma değer de ilk sırayı yine “TÜPRAŞ-Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.” almaktadır. 2012 yılında İSO 500’de üretici fiyatları ile yaratılan toplam brüt katma değer %18,1’i bu kuruluş tarafından yaratılmış olup, oranın bu kadar yüksek olması bu kuruluşun ödediği dolaylı vergilerin çok yüksek boyutta olmasından kaynaklanmaktadır. 2012 yılında cari fiyatlarla Türkiye GSYH’nin %1,5’i “TÜPRAŞ” tarafından yaratılmış bulunmaktadır.

Kuruluş	Genel Sıra No	Brüt Katma Değer (Üretici Fiyatlarıyla)
TÜPRAŞ -Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.	1	21.510.573.305 TL
-	2	-
JTI Tütün Ürünleri Sanayi A.Ş.	3	5.725.858.640 TL

2012 yılında İSO 500’de üretici fiyatlarla yaratılan brüt katma değerde ikinci sırada bulunan sanayi kuruluşu bu bilgisinin açıklanmasını istememiştir. Brüt katma değer içinde bir faktör gelirin açıklanması istenmediğinden, katma değer toplamı da açıklanmamıştır. Üçüncü sırada yer alan kuruluş ise “JTI Tütün Ürünleri Sanayi A.Ş.” olmuştur. 2012 yılı İSO 500 çalışmasında katma değerde ilk üç sırada yer alan kuruluşların tamamı özel sektör kuruluşlarıdır.

En Fazla Kâr Eden Kuruluşlar

2012 yılında İSO 500 içinde en yüksek tutarda kar eden sanayi kuruluşu tıpkı 2011 yılında olduğu gibi yine “Türkiye Petrolleri A.O.”dır. Bu kuruluşu ikinci sırada “TÜPRAŞ” takip ederken, üçüncü sırada yer alan kuruluş ise bir kamu kuruluşu olan “Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu” olmuştur.

En fazla kar eden kuruluşlar sıralamasında dördüncü sırada yer alan kuruluş unvanının yayımlanmasını istemeyen bir özel sektör kuruluşu olurken, beşinci sırada ise yine bir kamu

kuruluşu olan “Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü” yer almıştır. Altıncı sırada “Koza Altın İşletmeleri A.Ş.” bulunurken, bu kuruluşu yedinci sırada “Tüpraş Metal Madencilik San. ve Tic. A.Ş.”, sekizinci sırada “TOFAŞ Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.”, dokuzuncu sırada “Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.” ve onuncu sırada da “Eren Enerji Elektrik Üretim A.Ş.” yer almıştır. 2011 yılında olduğu gibi 2012 yılında da en fazla kar eden ilk on kuruluş arasında üç kamu, yedi de özel sektör kuruluşu yer almıştır.

Kuruluş	Genel Sıra No	Dönem kârı (V.Ö) TL
Türkiye Petrolleri A.O.	1	1.471.136.277 TL
TÜPRAŞ	2	1.183.493.662 TL
Türkiye kömür İşletmeleri Kurumu	3	860.015.795 TL

Kuruluş	Özel Sıra No	Genel Sıra No	Dönem kârı (V.Ö) TL
TÜPRAŞ	1	2	1.183.493.662 TL
-	2	4	-
Koza Altın İşletmeleri	3	6	712.747.544 TL

İhracatta En Büyükler

Son yıllarda olduğu gibi, 2012 yılında a ihracat yapan kuruluşlar sıralamasındaki ilk on kuruluşun tamamı özel sektör kuruluşlarından oluşmuştur. İhracattaki ilk üç sıralaması 2011 yılına göre bozulmamıştır. 2012 yılında, 2011 yılına benzer olarak üretimden satışlar ve brüt katma değerde olduğu gibi, ihracatta da ilk sırayı yine “TÜPRAŞ” almıştır. 2012 yılında ikinci sırada “Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.” yer alırken, üçüncü sırada ise “Oyak-Renault Otomobil Fabrikaları A.Ş.” bulunmaktadır.

Kuruluş	Genel Sıra No	İhracat Tutarı (Bin \$)
TÜPRAŞ	1	5.016.126
Ford Otomotiv	2	3.198.825
Oyak- Renault	3	3.152.967

2012 yılında İSO 500'de en fazla ihracat yapan on özel sektör kuruluşunun toplam ihracat tutarı, Türkiye toplam ihracatının %14,3'ü kadardır. Bu oranın 2011 yılındaki %16,1'lik paya göre 1,8 puanlık bir düşüş göstermiş olduğu görülmektedir.

2012 yılında ihracat dolar olarak %13 oranında artarken, miktar olarak %16,7 oranında artış göstermektedir. Buna karşılık ihracat birim değer olarak 2012 yılında %3,1 oranında düşüş göstermektedir. Bu durum, 2012 yılında ihraç fiyatlarının düştüğünü, dolayısıyla daha fazla mal ihraç edip, daha az dolar kazanıldığını, başka bir deyişle üretici ihracatçının kardan kaybı olduğunu ortaya koymaktadır.

2012 yılında İSO 500'ün ihracatı %0,6 oranında artış göstermektedir. Bunun en önemli nedeni, İSO 500 ihracatı içinde en yüksek paya sahip olan Taşıt Araçları Sanayi'nde görülen %12,8'lik düşüştür. 2012 yılında Türkiye ihracatında da motorlu kara taşıtları ihracatı %4,1 oranında düşüş göstermektedir. Aynı yılda Türkiye ihracatı %13 oranında artarken, bu artışın 9,1 puanlık kısmı kıymetli ve yarı kıymetli taşlar ihracatından kaynaklanmaktadır. Bunun dışındaki ihracatın %13'lük artıştaki payı sadece 3,9 puandır.

Sektörler	İhracat (Bin \$)		Dağılım (%)		Değişim (%)
	2011	2012	2011	2012	2012/2011
Madencilik ve Taş ocakçılığı	1.540.056	772.603	2,4	1,2	-49,8
Gıda, İçki ve Tütün	4.665.638	5.311.502	7,4	8,3	13,8
Dokuma, Giyim, Deri, Ayakkabı	3.648.524	3.549.140	5,8	5,6	-2,7
Orman ürünleri ve Mobilya	409.887	383.728	0,6	0,6	-6,4
Kâğıt ve Kağıt Ürünleri	416.879	349.933	0,7	0,5	-16,1
Kimya, Petrol Ürün., Lastik, Plastik	11.257.874	13.101.422	17,8	20,6	16,4
Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	1.702.630	1.575.279	2,7	2,5	-7,5
Ana Metal Sanayi	12.549.411	12.764.148	19,8	20,0	1,7
Metal Eşya, Makine ve Mesleki Aletler Sanayi	10.700.708	11.422.643	16,9	17,9	6,7
Taşıt Araçları Sanayi	16.023.915	13.976.855	25,3	21,9	-12,8
Diğer İmalat	291.449	416.195	0,5	0,7	42,8
Elektrik Sektörü	130.641	88.782	0,2	0,1	-32,0

Toplam Sanayi Sektörü	63.337.585	63.712.230	100,0	100,0	0,6
------------------------------	-------------------	-------------------	--------------	--------------	------------

2012 yılında İSO 500'ün ihracatının toplam satış hasılatı içindeki payı %27,1'dir. Bu oran 2011 yılında %25,9 olduğu hatırlanırsa, 2012'de ihracattaki çok küçük oranlı artışa karşılık, ihracatın toplam satış hasılatına oranının yükseldiği görülmektedir.

İmalat Sanayinde İstihdam

2012 yılında İSO 500'de imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren kuruluşların istihdamdaki dağılımları şöyledir:

1. %21,7'lik payla Gıda, İçki ve Tütün Sanayi
2. % 16,1'lik payla Metal Eşya, Makine Sanayi
3. %15,0'lık payla Taşıt Araçları Sanayi

Aşağıdaki tabloda 2012 yılı İlk 500 Sanayi Kuruluşu İmalat Sanayinde istihdam rakamları yer almaktadır.

İmalat Sanayinde İstihdam

SEKTÖRLER	2011 (%)	2012 (%)
Gıda, İçki ve Tütün Sanayi	20,1	21,7
Dokuma, Giyim Eşyası, Deri ve Ayakkabı Sanayi	13,9	14,9
Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	2,4	2,3
Kağıt, Kağıt Ürünleri ve Basım Sanayi	1,7	1,8
Kimya, Petrol Ürünleri, Lastik ve Plastik Sanayi	12,5	11,7
Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	5,2	5,4
Ana Metal Sanayi	11,5	10,9
Metal Eşya, Makine Teçhizat Sanayi	15,0	16,1
Taşıt Araçları Sanayi	17,4	15,0
Diğer İmalat Sanayi	0,3	0,3

Yabancı Sermaye Paylı Kuruluşlar

İSO 500 kapsamında yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 2000'li yıllarda artış göstermesine karşın, son üç yılda azalış eğilimi göstermiştir. Yabancı sermaye paylı

kuruluşların sayısı 2009'da 153 iken,2010'da 148'e, 2011'de 140'a, 2012'de 138'e gerilemiştir. 2012 yılında İSO 500 kapsamındaki 138 yabancı sermaye paylı kuruluşun toplam üretimden satışlar içindeki payı %29,7'dir 2011 yılında %31,3 olan bu oran, 2012 yılında 1,6 puan gerilemiştir.

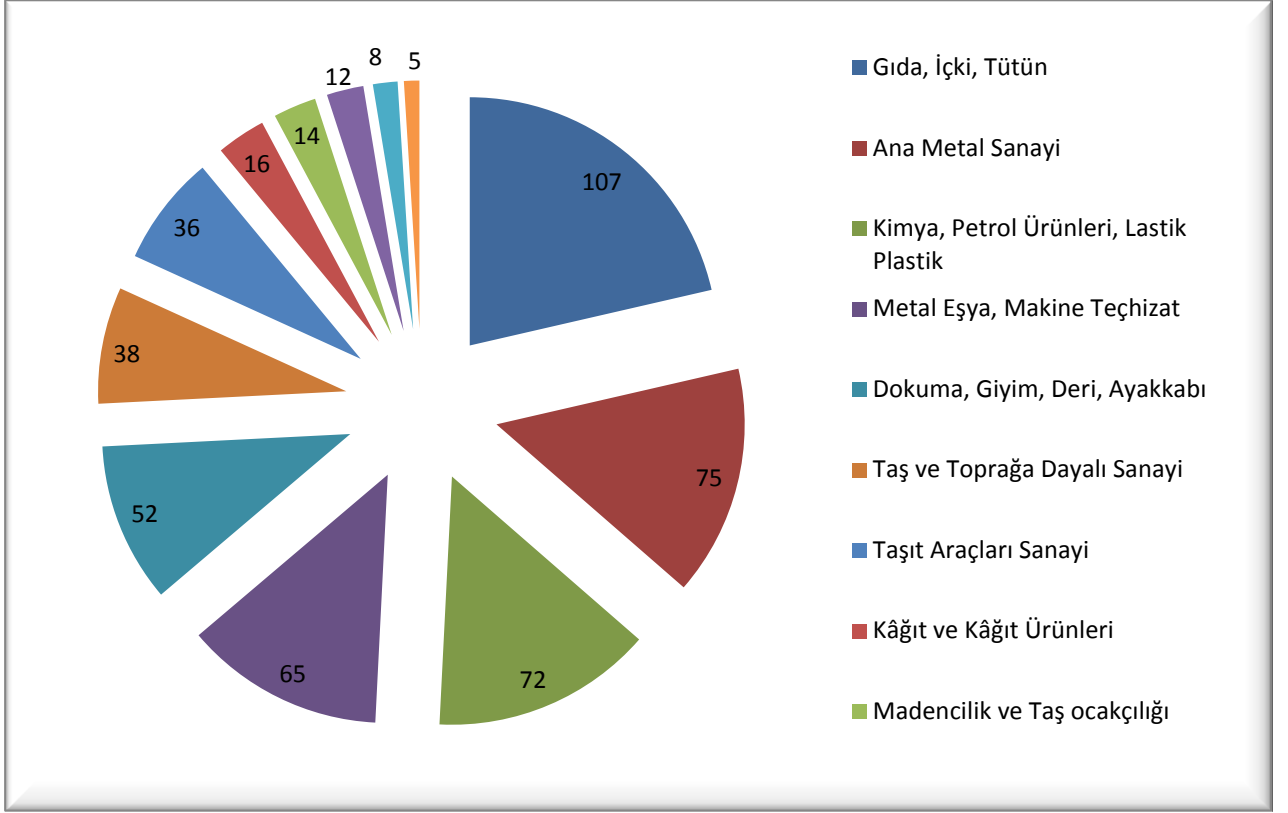
2012 yılında yabancı sermaye paylı kuruluşlar, İSO 500'ün ihracatının %43'ünü gerçekleştirmişlerdir. 2011 yılında %45,4 olan bu oran, 2,4 puan gerilemiştir. 2012 yılında İSO 500 ihracatının, Türkiye ihracatı içindeki payı %41,8 iken, 138 yabancı sermaye paylı kuruluşun Türkiye ihracatı içindeki payı %18'dir. Görüldüğü gibi, 2012 yılında İSO 500 kapsamındaki 138 yabancı sermaye paylı kuruluş, Türkiye ihracatının beşte birini gerçekleştirmiştir. Ücretle çalışanlar sayısı açısından da yabancı sermaye paylı kuruluşların İSO 500 içindeki payı %31,1'dir. Bu oran 2011 yılına göre değişmemiştir.

Sektörel Dağılımlar

Sektör	Firma Sayısı	Yüzde
Gıda, İçki, Tütün	107	21,4
Ana Metal Sanayi	75	15
Kimya, Petrol Ürünleri, Lastik Plastik	72	14,4
Metal Eşya, Makine Teçhizat	65	13
Dokuma, Giyim, Deri, Ayakkabı	52	10,4
Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	38	7,6
Taşıt Araçları Sanayi	36	7,2
Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri	16	3,2
Madencilik ve Taş ocakçılığı	14	2,8
Elektrik Sektörü	12	2,4
Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	8	1,6
Diğer İmalat	5	1
TOPLAM	500	100%

İlk 500'de yer alan firmaların sektörel dağılımlarına bakıldığında ilk sırada 107 firma ile Gıda, İçki ve Tütün Sanayi gelmektedir. İkinci sırada 75 firma ile Ana Metal Sanayi, üçüncü sırada ise yine 72 firma ile Kimya, Petrol Ürünleri, Lastik ve Plastik gelmektedir.

Firma Sayısına Göre Sektörel Dağılımlar

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana geçen sürede, GSYH sabit fiyatlarla yılda ortalama %4,7 oranında büyümüştür. Bu sürecin ilk 59 yılında ekonomi tarım sektörü ağırlıklı iken, 1982 yılı ile birlikte sanayi sektörü ekonominin ana sektörü haline gelmiştir. Bu süreçte,, ekonominin ana sektörlerinden tarım sektörü yılda ortalama %2,9 oranında büyürken, hizmetler sektörü %5,1 ve sanayi sektörü de %6,3 oranında büyümüştür. Verilerden de görülebileceği üzere sanayi sektörü sabit fiyatlarla en yüksek yıllık ortalama büyüme oranına ulaşırken, son elli yılda da, özellikle planlı dönemlerin başlaması ile büyümenin lokomotif sektörü olmuştur.

Sanayi sektöründe ekonomiye katkı açısından yaşanan bu olumlu gelişmeye karşılık, güncellenen son milli gelir serisine göre sektörün cari fiyatlarla GSYH içindeki ağırlığı giderek azalmıştır. Sanayi sektörünün GSYH içindeki payı 1998 yılında %26,8 iken, bu pay takip eden yıllarda giderek küçülmüş; 2009 yılında %19,1 seviyelerine düşerek en düşük değerini almış, 2012 yılında ise %19,3 olarak gerçekleşmiştir.

Sanayi sektörü kapsamındaki imalat sanayinin payındaki düşüş ise daha şiddetli olmuştur. 1998 yılında GSYH içinde imalat sanayi sektörünün payı %23,9 gibi olumlu bir seviyede iken,

2009'da %15,2 ile dip yapmış ve 2012 yılında da çok fazla değişmeyerek %15,6 olarak gerçekleşmiştir. 1998 yılından beri son 14 yılda cari fiyatlarla imalat sanayi sektörü katma değerinin payında %34,7 oranında bir kayıp gerçekleşmiştir.

Ekonomide, özellikle de sanayileşmede alınması gereken oldukça önemli bir mesafe varken, sektördeki bu olumsuz gelişme dikkat çekicidir. Sektördeki bu olumsuz gelişmenin genel ekonomi üzerinde iç tasarruf oranının %20'lerin üzerindeki seviyelerinden 2012 yılında %14,2 oranına gerilemesi şeklinde bir olumsuz yansıması olmuştur.

İSO 500 kuruluşları tarafından yaratılan üretici fiyatları ile brüt katma değer, Türkiye GSYH içindeki payı 2007'de %9,3 iken, 2008 yılındaki krizle birlikte %8,4'e gerilemiştir. 2009 yılında küçük bir artışla %8,6'ya yükselen pay, 2010 yılında ekonomide büyümeye geçilmesi ile birlikte %9,3'e yükselmiştir.

Takip eden 2011 ve 2012 yıllarında ise İSO 500 kapsamındaki kuruluşların yaratmış olduğu üretici fiyatlarla brüt katma değer, Türkiye GSYH'si içindeki payı önce %9'a, daha sonra da %8,4'e gerilemiştir.

2012 yılında İSO 500 kapsamındaki kuruluşların üretimden satışları cari fiyatlarla %9,2 ve sabit fiyatlarla da %2,9 oranında artış gösterirken; bu oranlar özel sektör kuruluşları için sırasıyla %9,4 ve %3,1 kamu kuruluşları için ise %6,3 ve %0,2'dir. İSO 500 kapsamındaki satış hasılatları cari %3,4 oranında artarken, sabit fiyatlarla %2,6 azalmıştır.

2012 yılında Türkiye sanayi sektörü katma değeri temel fiyatlarla %2 oranında artış gösterirken, İSO 500 kapsamındaki özel kuruluşların cari ve sabit fiyatlarla olmak üzere temel fiyatlarla yaratılan brüt katma değer artışı ise %4,8 ve %0,9 oranındadır. Bu bulgu İSO 500 kapsamındaki özel kuruluşların yaratmış olduğu katma değer, diğer kuruluşlara göre daha az büyüme gösterdiğini işaret etmektedir.

İSO İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu İçerisindeki Konya Firmaları

2011 ve 2012 yıllarında Türkiye'nin İlk 500 Büyük Kuruluşu listesinde yer alan Konya firmaları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Konya Firmalarının Son İki Yıla Göre Sıralanma Durumu

Konya Sıra		Türkiye Sıra		Kuruluşlar	Üretimden Satışlar Net 2012 - (milyon TL)
2012	2011	2012	2011		
1	1	44	49	Konya Şeker San. ve Tic. A.Ş.	1.447.201.610
2	-	148	-	İsminin Açıklanmasını İstemeyen Firma	-
3	4	190	226	Pakpen Plastik Boru ve Yapı Elemanları San. ve Tic. A.Ş.	418.227.186
4	2	287	185	Tümosan Motor ve Traktör Sanayi A.Ş.	286.315.685
5	5	346	349	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	235.685.873
6	6	379	422	Akova Süt ve Gıda Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	217.414.081
7	7	451	438	Ova Un Fabrikası A.Ş.	188.515.723
8	8	473	459	Helvacızade Gıda İlaç Kimya San. ve Tic. A.Ş.	178.844.648
9	-	474	-	Enka Süt ve Gıda Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	178.811.021

2011 yılında açıklanan listede Konya'dan 8 firma bulunurken, 2012 yılı Türkiye'nin İlk 500 Büyük Kuruluşu listesinde **9 firma** yer almaktadır. Geçen seneki listede İSO İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında yer alırken bu yıl yükseliş yaşayarak İSO İlk 500 listesinde 474. sıradan girmiştir.

2012-2011 Yılları Konya Firmalarının Üretimden Satışlarındaki Değişim

Firma Adı	2012 Üretimden Satışlar (net TL)	2011 Üretimden Satışlar (net TL)	% değişim
Konya Şeker San. ve Tic. A.Ş.	1.447.201.610	1.204.158.537	20,2
Pakpen Plastik Boru ve Yapı Elemanları San. ve Tic. A.Ş.	418.227.186	344.611.667	21,4
Tümosan Motor ve Traktör Sanayi A.Ş.	286.315.685	407.927.368	-29,8
Konya Çimento Sanayi A.Ş.	235.685.873	226.139.186	4,2
Akova Süt ve Gıda Mamulleri San. ve Tic. A.Ş.	217.414.081	186.599.447	16,5
Ova Un Fabrikası A.Ş.	188.515.723	179.102.055	5,3
Helvacızade Gıda İlaç Kimya San. ve Tic. A.Ş.	178.844.648	171.670.943	4,2
Enka Süt ve Gıda Mamulleri San. ve Tic. A.Ş.	178.811.021	-	-

2011 yılında İSO İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde 172. Sırada yer alan **Enka Süt ve Gıda Mamulleri San. ve Tic. A.Ş.**, 2012 yılı İSO İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesine **474.** sıradan girerek büyük bir başarı yakalamıştır.

2012 İSO İlk 500 listesine giren firmaların net satış rakamı incelendiğinde; geçen yıla göre net satışları en fazla artan Konya firması %21,4'lük artışla Pakpen Plastik Boru ve Yapı Elemanları San. ve Tic. A.Ş. olurken, bu firmayı %20,2 artışla Konya Şeker San. ve Tic. A.Ş. takip etmiştir. Tümosan Motor ve Traktör Sanayi A.Ş. ise 2011 yılında listenin 185. Sırasında yer alırken, bu sene %29,8'lik bir düşüşle 287. Sıraya gerilemiştir.

Listeye giren firmaların sektörel dağılımı incelendiğinde ise; Gıda sektörünün 5 firma ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Listede yer alan diğer sektörler ise Kimya, Petrol Ürünleri, Lastik ve Plastik Sanayi, Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi, Metal Eşya, Makine Teçhizat ve Mesleki Aletler Sanayi'dir.